

Нови Стратегијски концепт НАТО-а

Активно ангажовање, модерна одбрана

Циљ новог стратегијског концепта, којим је замењен концепт из 1999. године, јесте да се обезбеди основа за заједничке циљеве, приоритете и ресурсе Алијансе, имајући у виду актуелни и будући међународни политички контекст, али и изазове, ризике и претње безбедности током наредног десетогодишњег периода



У свајањем новог стратегијског концепта „Активно ангажовање, модерна одбрана“ на самиту у Лисабону, 19–20. новембра 2010, НАТО је дефинисао правац деловања за наредну деценију.

Написан као веома сажет документ на 11 страница, нови стратегијски концепт изражава политички консензус држава чланица овог савеза, обезбеђује основу за планирање развоја и употребе снага НАТО-а и представља инструмент јавне дипломатије у односу на друге субјекте у међународном безбедносном окружењу.

Од усвајања претходног стратегијског концепта много тога се променило. Број држава чланица НАТО-а повећан је са 16 на 28 држава, а терористичким нападима на Сједињене Америчке Државе, 11. септембра 2001, ратом у Ираку и операцијама у Авганистану, знатно је измењен глобални безбедносни контекст. У међувремену, садржаји



Ризици и претње

49

Када је реч о безбедносном окружењу, у документу се разматрају савремене претње стабилности и безбедности евроатлантског простора, као што су пролиферација нуклеарног и другог оружја за масовно уништење, међународни тероризам, екстремизам и прекограничне незаконите активности – трговина оружјем, наркотицима и људима.

Истакнута је могућност угрожавања националног и евроатлантског просперитета, безбедности и стабилности сајбернападима, који представљају злоупотребу могућности које пружа брзи развој информационе технологије, а који су све чешћи и организованији и наносе све већу штету државним управама, предузећима, привреди, а потенцијално и мрежама за транспорт и снабдевање, те другим кључним капацитетима инфраструктуре.

Услед све већег ослањања држава на виталне комуникацијске, транспортне и транзитне саобраћајнице, а тиме и све веће осетљивости на њихово угрожавање, ово питање истиче се као једно од изузетно значајних, посебно са аспекта енергетске безбедности, с обзиром на то да ће неке од држава чланица НАТО-а у будућности све више зависити од увоза енергената како би задовољиле своје растуће енергетске потребе. У великом броју случајева снабдевање ће се реализовати преко мрежа за дистрибуцију које пролазе кроз државе које не припадају евроатлантском простору.

Као безбедносне претње, у стратегијском концепту наводе се и развојни трендови у области технологије, здравствени ризици, климатске промене, несташица воде, те повећање енергетских потреба које ће утицати на војно планирање и операције НАТО-а.

Посебан нагласак стављен је на значај контроле наоружања и разоружање у свету, како у погледу конвенционалног, тако и оружја за масовно уништење, али и стварању услова за даље редуцирање нуклеарних арсенала у свету, посебно реализацијом договора са Русијом, с циљем стварања услова за свет без нуклеарног оружја.

Колективна одбрана

Велики значај и важан садржај стратегијског концепта представља реафирмација члана 5. Вашингтонског споразума, ако се има у виду да је НАТО више од једне деценије ангажован у Авганистану, чиме су истрошени значајни ресурси.

Кључни елемент целокупне стратегије НАТО-а када је реч о колективној одбрани, и даље остаје одвраћање, засновано на одговарајућој комбинацији нуклеарних и конвенционалних способности. Истиче се да се стратегијским нуклеарним снагама Алијансе, посебно оним из Сједињених Америчких Држава, и Уједињеног Краљевства и Француске, које имају самосталну улогу у одвраћању, доприноси свеукупном одвраћању и безбедности држава савезница.

везани за прилагођавање деловања и организовања овог савеза били су утемељени на министарским саопштењима и Свеобухватним политичким смерницама усвојеним на самиту у Риги у новембру 2006. године.

САРАДЊА СА РУСИЈОМ

Истакнут је и стратегијски значај сарадње са Русијом. Без обзира на различите ставове о појединим питањима, чланице НАТО-а истакле су да остају у уверењу да су безбедност НАТО-а и безбедност Русије испреплетане и да снажно и конструктивно партнерство, засновано на међусобном поверењу, транспарентности и предвидивости, на најбољи могући начин може користити заједничкој безбедности.

КАПАЦИТЕТИ

НАТО је поставио за циљ даље одржавање и унапређење способности за велике здружене операције које се одвијају истовремено и неколико мањих операција за потребе колективне одбране и одговора на кризе, што подразумева и ситуације када се оне изводе на стратегијској удаљености једна од друге. Развој и одржавање јаких, мобилних конвенционалних снага, извођење неопходне обуке, вежби, планова за непредвиђене догађаје и размену информација, те најшире могуће учешће држава савезница у планирању колективне одбране у вези са улогама у нуклеарном домену, истакнути су као веома значајне способности.

Докле год постоји нуклеарно оружје, НАТО ће остати савез који располаже нуклеарним оружјем.

Чланице НАТО-а наставиће да развијају способности за одбрану становништва и територије од напада балистичким ракетама, за одбрану од угрожавања хемијским, биолошким, радиолошким и нуклеарним оружјем за масовно уништење, за спречавање, откривање, одбрану и опоравак од сајбернапада, те за ефективније откривање и одбрану од међународног тероризма.

Посебна пажња посвећена је унапређењу способности за повећање енергетске безбедности, укључујући и заштиту кључне енергетске инфраструктуре, као и транзитних области и саобраћајница, правовремену процену утицаја новонастајућих технологија на безбедност.

Управљање кризама и сарадња

Нови концепт, поред традиционалног кључног задатка НАТО-а да обезбеди колективну одбрану појединачних држава чланица или савеза у целини, у складу са чланом 5. Вашингтонског споразума, као остале кључне задатке наводи управљање кризама и кооперативну безбедност.

Имајући у виду да кризе и конфликти изван граница НАТО-а могу представљати директну претњу по безбедност територија и становништва земаља чланица Алијансе, НАТО се декларисао да ће се ангажовати, где год је то могуће и кад год је неопходно, с циљем спречавања криза, управљања кризама, стабилизације постконфликтних ситуација и пружања подршке приликом обнове. Алијанса ће бити активно ангажована, заједно са другим међународним чиниоцима, у периодима пре, за време и након окончања кризе, ради подстицања заједничких анализа, планирања и спровођења активности на те-





рену да би се постигла што већа кохерентност и делотворност тог целокупног међународног напора. Као и код првог задатка, чланице ће наставити са развојем великог броја способности да би Савез био делотворан у читавом опсегу управљања кризама.

Унапређење међународне безбедности помоћу сарадње подразумева да ће се Алијанса активно ангажовати у унапређењу међународне безбедности, пре свега контролом наоружања, разоружањем и неширењем, те партнерством са релевантним државама, при чему се оно са Русијом одређује као једно од кључних, као и са другим међународним организацијама. У погледу члана 4. Вашингтонског споразума, НАТО, уз адекватан ниво комуникације, координације и кооперативности, остаје јединствен и суштински трансатлантски форум отворен за консултације о свим битним питањима које се односе на безбедност њених чланица.

Отворена врата

Нови стратегијски концепт, као и претходни, подржава политику отворених врата, наглашавајући да је чланство у НАТО-у отворено за све земље у Европи које желе да постану део евроатлантске структуре, а чије укључивање може да допринесе заједничкој безбедности и стабилности.

Посебно је наглашен значај унапређења партнерских односа, дијалога и сарадње НАТО-а са земљама и организацијама широм света које доприносе успеху реализације задатака овог савеза. Пре свих, истакнута је сарадња са Организацијом уједињених нација са којом Алијанса намерава да продуби политички дијалог и практичну сарадњу у управљању кризама у којима су ангажоване обе организације.

У новом стратегијском концепту Европска унија дефинисана је као „јединствен и суштински партнер НАТО-а“. Унапређењу односа са Европском унијом, који се заснивају на комплементарности, посвећена је посебна пажња, као и јачању стратегијског партнерства са њом. НАТО препознаје значај јачања европске одбране и поздравља усвајање Лисабонског споразума који обезбеђује оквир за јачање капацитета ЕУ за супротстављање заједничким безбедносним изазовима.

Тражење заједничког решења у вези са програмом неширења нуклеарног наоружања (поготово у вези са Ираном и Северном Корејом) које НАТО жели ускоро да развије, а Русија да учествује, као и договор са Русијом о повећању транспарентности о њеном нуклеарном наоружању и контроли конвенционалног наоружања, представљају неке од приоритета НАТО стратегије са Русијом.

Савет евроатлантског партнерства и *Партнерство за мир* даље су од суштинске важности за НАТО визију Европе као целовите и слободне, у којој влада мир. Савез је снажно посвећен развоју пријатељских и односа сарадње са свим државама на Медитерану и спреман је да даље развија Медитерански дијалог. Велики значај дат је миру и стабилности у региону Залива, те јачању сарадње у оквиру Истамбулске иницијативе за сарадњу.

Глобални актер

Стратегијски концепт НАТО-а, који је усвојен на самиту у Лисабону 2010. године, један је од кључних докумената политике Алијансе, који представља ауторитативну изјаву циљева, највиши ниво упутства о политичким и војним средствима која се користе у остваривању тих циљева и основу за спровођење политике Алијансе у целини.

Овим документом, политички лидери НАТО-а определили су се да наставе са јачањем у супротстављању безбедносним изазовима 21. века и за јачање делотворности Алијансе као најуспешнијег светског политичко-војног савеза.

У новом стратегијском концепту истиче се улога НАТО-а као глобалног актера, спремног на ширење партнерства и сарадње са другим државама и организацијама ван евроатлантског простора. Нови политички и војнобезбедносни односи, најављени у документу, отварају перспективу за унапређење стратегијских односа САД, Русије и европских чланица НАТО-а. ■

Мр Бранкица ПОТКОЊАК-ЛУКИЋ
Саша НИКОЛИЋ